

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy

DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 71.

WARSZAWA. — NIEDZIELA

Dnia 28 Sierpnia (9 Września) 1855 roku.

O bardzo użytecznej roślinie pastewnej, zwaną *Wostrec*.

Gazety *Warszawska* i *Rolnicza*, oraz *Korrespondent handlowy*, ogłosiły Publiczności o wielkiej użyteczności rośliny *wostrec* zwaną, która w Syberji, w okolicach Nerczyńska, obficie rośnie na gruncie suchym i jałowym, a nawet takim, gdzie inne trawy rosnąć nie mogą. — Podług ogłoszeń w *Pszczole północnej* pomieszczonych, roślina ta wschodzi w lipcu, a podług świadectwa pana K. R o c h z Wilna, który powziął z Nerczyńska *najpewniejszą* wiadomość, *wostrec* w sierpniu jest już zielonym i bystro rosnąc, we wrześniu może być koszony, właśnie wtedy gdy wszelkie inne trawy już żółkną i bladeją, a do koszenia nie są przydatne. Tą rośliną paszone najchudsze konie lub bydło, w ciągu dwóch lub trzech tygodni poprawiają się i tyją do niepoznania.

Któżby z gospodarzy wiejskich nie pożałował posiadać i uprawiać tak szacowną i użyteczną roślinę? To też wiadomo nam, że jeden obywatel z *Warszawskiego*, drugi ze *Stanisławowskiego*, dbając o polepszenie i tanie utrzymanie inwentarza domowego, zgłosili się listownie do p. Michała Zinzinowa, mieszkającego w Nerczyńsku w obwodzie Zabajkalskim, prosząc, aby jako znany tam naturalista, kupiec i przyjaciel ludzkości, nadesłał za posyłającą się kilka rsr. próbkę nasion tak *wostrec*, jak i innych podobnie użytecznych i rzadkich roślin, jako to: *powieliki* i *dikuszy*; lecz od lutego dotąd żadnej odpowiedzi nie odebrano, a nawet za posłane pieniądze nikt nie podziękował.

Szczęśliwszy był pod tym względem, ile nam wiadomo, instytut w Marymoncie, bo otrzymał próbkę nasienia *wostrec*, zasiał i urodził się czyli wyrosł znany nam wszystkim *pérz* (*triticum repens*).

Roślina więc *wostrec*, po łacinie przezwana *Elymus pseudo-agropyrum* jest naszym *pérzem*, inne zaś także przez korespondenta z Nerczyńska zalecane, jako to *Heracleum dissectum* po naszym zowie się *barszczem*, *Libanotis* nasz *oleśnik*, *Hemerocalus flava* czyli *żółta sarana* nasz *liliowiec żółty*; wszystkie rosną w kraju naszym i nie potrzebują sprowadzenia z dalekiej Syberji, aż z Nerczyńska.

Zapewne dwie jeszcze rośliny: *dikusza* i *powielika* podobne do naszej tatarskiej czyli gryki, jeśliby tylko były wiadome ich nazwiska łacińskie, znalazłyby się w kraju naszym podobnie jak *wostrec* i inne wyżej wymienione.

Doświadczajcie teraz panowie ziemianie, użyteczności tych roślin i uprawiajcie je na swych jałowych gruntach, a jeśli z nich otrzymacie złoto, to jest właściwy użytek, podzielcie się z tym nabytkiem z waszymi współbraćmi. A. P.

ODWROTNA STRONA MEDALU,

Z Tygodnika Roln.-Przem. Krakow.

Czemu się źle dzieje? Czemu tak tępo idą gospodarstwa nasze, mimo rzeczywistego postępu teorii, a nawet i praktyki? Czemu, i jeszcze raz czemu?

Mnie się zdaje, że głównie dla tego, bo nie ma gospodarzy, to i gospodarzyć nie ma komu. — Jak to, zapyta mnie każdy, gospodarzy nie ma? — A tak, odpowiadam, nie ma, i po skutkach widzi to każdy ale nie każdy widzi przyczyny.

Dawniej każdy starał się o zasób, zamożność i dostatek. Dziś chce każdy tylko używać, i to nie na skalę użycia jakie ziemia daćby mogła, jako obyczaj odwieczny kraju wskazuje, ale na skalę zagranicznego komfortu. Dawniej szli ludzie i pojedyncze rodziny u nas od dóbr materialnych do umysłowych rozkoszy, od dostatków i zamożności do oświaty i poloru; dziś pochlebiają sobie, że na drodze umysłowej zdobędą dobra ziemskie, które niekiedy wprawdzie wyższość umysłowa daje, ale które w powszechności, zwłaszcza w kraju rolniczym, mogą być tylko skutkiem powszedniej i od wieków praktykowanej pracy i moralności, w tych prostych a wielkich ramach zamkniętej, jak je podaje religja.

Cieńko pracującym przy roli, wydało się zatrudnienie i powołanie ludzi umysłowych, łatwem i powabnem, bez troski; stąd też rzuciła się bardzo wielka część ludzi wszelkiego stanu niebacznie do szkół, do umysłowego życia, na artystyczne i naukowe drogi, w tej nadziei, że na tej drodze przyjdzie do niezawisłego bytu, do dóbr materialnych, do znaczenia, do wpływu, słowem w nadziei, że umysłowymi środkami zdobędzie materialne dobra. Skutek jednak pokazuje, że tak nie jest. Z tysięcy tych szermierzy, którzy się wyprawili w tę drogę, rzucając czy to chaty wieśniacze, czy dwory szlacheckie, leśniczówki, dworki dzierżawców, czy ekonomiczne folwarki — wpłynie za ledwo jeden: i możnaby sumiennie powiedzieć, iż to czysta iluzja, a pewny prawie zawód, kiedy ktoś swój pracowity stan porzuca, i na to się tylko odbija od progów

ojczystych, aby się pasował z życiem, z sobą, ze światem, z namiętnościami, i nigdy do własnego nie doszedł domu, i nigdy nie zdobył umysłowymi środkami materialnego bytu, który przecież jest hasłem tegożczesnego świata.

Ztąd to nie mamy gospodarzy ani we dworze, ani na zagrodzie kmięć, ztąd nie mamy ani ekonomów, ani leśniczych, ani panów, ani sług, ani ludzi do zarządu gospodarskiego i zwierzchnictwa, ani ludzi do posłuchu i pracy.

Jakiś nieszczęśliwy ruch i niepokój owładnął cały stan rolniczy we wszystkich jego klassach i powołaniach i wyruszył go z jego posady. Garniemy się do oświaty, do umysłowego i artystycznego wykształcenia i rzeczywiście znajdujemy wyższe może umysłowe stanowisko w społeczeństwie, niżby było dla rolników potrzebne — cóż, kiedy nie mamy odpowiedniego ukształcenia do naszego powołania; kiedy nie mamy prostego rozumu rolnika, myśli zgodnych z wolą Bożą i zalet bez których się rolnik ostać nie może: tj. spokoju duszy, wytrwałej pracy i religijnego kierunku w życiu.

Słyszymy, że gdzieś jakimś chemikowi albo mechanikowi zapłacono na wagę złota jego wynalazek, że do razu urosł, że zasłynął szeroko, że się wzbogacił jednym wynalazkiem i odkryciem; zaledwo że się takie głosy rozchodzą, a już ciż wyprawia się tyle młodzieży do szkół technicznych od roli i kształci się tylko na to, aby już nigdy nie powrócić więcej do roli, bo technika w miejsce ekonoma, pisarza i leśniczego nikt nie przyjmie, a każdy sprowadzi sobie potrzebną machinę z zagranicy i przywoła do cukrowni swojej technika cudzoziemca, bo chce skutku rzeczy. Kto o tem dotąd nie wie i nie ocenił jeszcze tego dostatecznie, tego w istocie bardzo żałować przychodzi. Jakoż okazuje to praktyka, że młodzież oderwana od rolniczego powołania nie znajduje, po ukończeniu nauk, w kraju kawałka chleba, więc mija się z wyższem jakoby powołaniem swoim, a straciła punkt oparcia w życiu. — Zdolniejsi zaś nie powracają nigdy z zagranicy, a ich siły i zdolności są na zawsze stracone dla produkcji krajowej. Tam, za granicą, wiemy znów, jakiego rodzaju są te zapasy i czem jest to życie, które się poczyną w nędzy i warsztacie, a przez portyk wytłaczanej kawiarni prowadzi do szpitala.

Znalazł się jakiś sławny artysta lub słynna śpiewaczka, którym krocie płacą przedsiębiorcy widowisk publicznych, a już ciż napędza się na artystyczne drogi tysiące młodych ludzi, w nadziei wieńców i złota, wzięcia i sławy. Taka przegrana i prześpiewana młodość, przechodzi następnie na dawanie lekcji w swoim zawodzie, z artystycznych iluzji do nędzy wielkiego bruku, ze sławy do osławienia, z umysłowych rozkoszy do rozpacz: bo Lisztów i Paganinich nie wielu, mało podobnych tancerek jak Taglioni, podobnych aktorek jak Rachel.

Cóż mówić o naukowym lub amatorskim zawodzie?... Nauka, kto w niej daleko zajść chce, potrzebuje nadzwyczajnych środków, lub nadzwyczajnych zdolności. Zresztą, będzie literatura jeszcze bardzo długo tylko artykułem luxu u nas, i tylko ludzie niezawisli zupełnie pod względem materialnym, lub wielkich zdolności, będą się jej mogli oddawać z pożytkiem dla kraju — z pożytkiem mówię, bo tacy tylko mogą sterować umysłową nawaą narodu. Ludzie zaś zawiśli od pióra swego, lub zdolności miernych, muszą służyć, i w zawiśłości od dóbr materialnych, zrzec się bardzo często najzacniejszych przekonań swoich, lub będą mu-

sieli iść wbrew tym przekonaniom, lub staną się w końcu ofiarą, jeżeli przeniosą przekonanie nad obiecaną ziemię dóbr materialnych, którą przecież tem piórem zdobyć mieli. Naukowy zawód, jako posada jest bardzo ograniczony; jako powołanie, bardzo trudny; jako wokacja, bardzo rzadki. Zawód naukowy nie jest u nas stanem, lecz tylko wyjątkowym położeniem pewnych ludzi, a nieszczęściem jest zawsze należeć do wyjątku i porzucać zatrudnienie rolnicze dla zawodu, który moralnie dobra tylko najszczęśliwszym przyrzeka, a materialnych nie daje korzyści.

Wszakże, jeżeli to wyrwanie się ze stanu swojego, daje się, u uboższych klass naszej robotczej ludności, tłumaczyć nadzieją poprawy losu i brakiem dokładnego ocenienia rzeczy — cóż mówić o tych, co mając własność w ziemi, nie sposobią się do roli i gospodarstwa, nie idą za tradycją rodziny, która mówi: „ziemia przejdzie do wnuka — eichy w sercu posiadzie ziemię“; ale wyrwają się gwałtem z łona rodziny i wioski, na techniczne, artystyczne i umysłowe pole? Nie mówię ja tu już o tych, co ten lub ów zawód obrali i nigdy nie wracają więcej do powołania rolnika, ale o tych, co rolnicząc i po dworach siedząc oddają się więcej wszystkiemu innemu, niż powołaniu swemu.

Jakie jest wykształcenie dzisiejszych właścicieli dóbr? Jakie jest wykształcenie obywatelskich córek i gospodyń?

Synowie obywatelscy idą pospolicie do pewnych lat trybem szkolnym lub chodzą do pensjonów prywatnych.

W ukształceniu zaś kobiet, tworzymy idealną sferę salonu i ściśle do tego jest zastosowane całe prowadzenie się, cały zwyczaj i obyczaj dzisiejszego dworu. Kawaler ma mieć wszechstronną, encyklopedyczną ogładę, panna ma być ozdobą salonu; życie przyszłe tych ludzi układa się artystycznie, jak teatralna rola, którą gdzieś i kiedyś odegrać przyjdzie.

Do tej perfekcji dojść nie łatwo, bo to i przetarcie i wytarcie i wypolerowanie i taniec i języki i talenta, a wszystko ma być w największej perfekcji, bo tak jest tam i tu i tak trzeba żeby wszędzie było.

Wszystkie wysilenia, na jakie się zdobyć można na szlacheckiej wiosce, nie wystarczają; ostatnia więc deieczka do zagranicy, jako do pierwotnego źródła rozumu i ogłady, sztuki i nauki, talentu i przemysłu wytwornego komfortu i wygodnej enoty.

Czego się panicz nie douczył w szkole lub na pensjonie, tego dokona oczywiście wojaż; wojaż u kawalera, a u panny roczny lub dwuletni pobyt w wielkim mieście za granicą dla skończenia edukacji, jak się to mówić zwykło.

Wszystko byłoby to bardzo dobrze, ale nieszczęściem poczyną matka tam dopiero edukację, gdzie ją córka ma kończyć; i jeżeli dotychczas widzieliśmy dwór wiejski tylko w roli salonu, to teraz widzimy rolnika z całą jego rodziną w roli turysty.

Mówiłem, że tu się poczyną edukacja matek, gdzie się miała właściwie kończyć edukacja córek — tłumaczę to teraz: Wielmożna paui robi tu wielkie i nowe zupełnie odkrycia: naprzód, że wszystko za granicą jest bardzo tanie, że koleją jadąc podróżuje się prawie za darmo, że wszystko tu lepsze, czystsze, mądrzejsze, piękniejsze, bez kłopotu i zajęcia, poczynając od służby i stołu, a kończąc na widokach, wodzie i powietrzu. Powaby cywilizacji są ogromne. I cały przemysł tylko na tem: jakby przedłużyć podróż, pobyt za granicą i edukację córek? Jegomo-

ści przeto, jako sprzęt niepotrzebny, odsyła się do domu, z surowym poleceniem, aby pieniędzy przysyłał jak najprędzej, a sam wracał—jak najpóźniej. Dzieje się to zwykle pod jesień, a przez zimę robią panienki niesłychane postępy w naukach, językach i talentach.

Z wiosną wypróżniają się wielkie miasta, pierwszy jej oddech wywołuje przechadzki i wycieczki mniejsze, nareszcie przychodzi *saison des bains*, a oczywiście wody za granicą tak są skuteczne a nadewszystko tanie, że nie podobna nie jechać do wód. Jednej z córek, która wiele pracowała nad sobą, zagraża blednica, drugiej jakaś chrypka niepokojąca matkę, trzeciej jakiś ból w boku, a i dla nauki potrzebaby świeżego powietrza, zieloności drzew; zresztą wszyscy się rozjeżdżają, domy, z którymi zabrano znajomości, metrowie najlepsi, którzy dawali lekcje, słowem, kóżby w wielkim mieście w lecie bawili?

Saison kąpeli nie trwa tak długo: jednej z córek potrzeba było żelaza, drugiej zentycy, trzeciej ruchu, więc jedzie się z jednych wód do drugich, od skutecznych do zabawnych, ale na skończenie kuracji poleceno jednej winograd, drugiej kąpiele morskie, więc nim grona dościgną, a czas na morskie kąpiele nadejdzie, odbywa się wjazd: koleją, statkiem, wózkiem, na osiołku i łódce; bo już nie tylko nauka, ale i podróże kształcą, a trudno zabić młode istoty samą pracą, podróże dziś tak tanie, więc jedzie się dalej a dalej i tylko cały ambaras w tym, aby nie zasła pomyłka w adresach, w zmianie pieniędzy na talary, franki, skudy i żeby jedno i drugie nie chybiło w czasie.

Na zimę wraca się znowu do miasta: w planie edukacji panien nowe widoki i zmiany, co raz to inni mistrze i nauczyciele, postępy w naukach i talentach co raz większe, a choć pani w każdym liście zachwala taniść zagranicznego życia, nie może jegomość dobrze pojąć tej teorii, bo z każdym kwartałem musi przysyłać coraz grubsze weksle.

Zapyta mnie ktoś może, co to wszystko ma mieć za związek z gospodarstwem?—odpowiadam: o! wielki i bardzo wielki: bo ten który weksle odsyła, nie odcina kuponów, ale orze, sieje i młóci, i musi bardzo prozaicznie przerabiać pszenicę, żyto i wódkę na weksle. Jeżeli łaska proszę o cierpliwość, a pójdziemy dalej, i nie trudno będzie okazać, że u nas gospodarzy nie ma, co było pierwotnie założeniem naszym.

Jeżeli o płodozmianie wolno pisać całe tomy, dla czegoż nie miałyby być wolno w piśmie gospodarczym o nierozsądku gospodarzy wiejskich ozwać się choć półgębkiem? Bo wielka jest jeszcze kwestja, i dotąd nierozstrzygnięta, czy największe korzyści, jakie gospodarstwo płodozmienne przyniosło, zrównoważyć zdolają nierozum gospodarski.

Ja mówię, proszę o cierpliwość, a może się to w dalszym ciągu naszych uwag okaże.

(Z Tyg. Roln.-Przem. Krak.)

Najpotrzebniejsza znajomość używanych w gospodarstwie wiejskiem surowych materiałów.

O drzewie.

Dalsze obchodzenie się z drzewem.

(Dalszy ciąg).

Drzewo opałowe.

Przez stosowny wybór opałowego drzewa można nietylko pod względem pieniężnym, ale i pod względem ochrony lasu znaczne osiągnąć korzyści. W ogóle powiedzieliby można, że wszelkie drzewo, które niezdatne jest na porządek i tym podobny użytek, powinno się spalić zanim zmurszeje, spróchnieje albo zgnije.

Drzewo na opał powinno oraz zupełnie być suche, paląc bowiem drzewo świeże lub mokre, popełnia się marnotrawstwo w pieniądzach i drzewie, doznając zarazem nieprzyjemności.

Że drzewo zdrowe także jest lepsze na opał od zepsutego samo przez się rozumieć się powinno, wszelako i zepsute drzewo spalić należy, jeżeli się gdzie znajduje, gdyż taniej nabyć go można, tudzież zapobiedz aby się bez potrzeby nie marnowało zdrowe.

Wybór opałowego drzewa zawisł niemniej od ognia jaki ma wydać. I tak np. piec piekarski wymaga drzewa palącego się płomieniem jasnym i żartkim, powinno zatem być bardzo suche, jak np. sosnowe, które w krótkim czasie wielką rozwija gorącość; przeciwnie piec pokojowy potrzebuje raczej drzewa twardego zarzającego się, np. bukowego, brzoźowego, grabowego itd., które dłuższą i cieplejszą gorącość wydają.

O zachowaniu porządkowego drzewa.

O tym możnaby powiedzieć co następuje:

1. Zachowanie drzewa nietylko ma na celu ochronić je od zepsucia, ale też poprawić je o ile możliwości. Głównym warunkiem zachowania jest: aby drzewo zabezpieczyć od wpływu powietrza, a osobliwie od wpływu zmiany powietrza. Należy zatem wszelkie kawały, osobliwie zaś mniejsze, złożyć gdzie pod pokrycie, a nie źle by było, gdyby można wszystko umieścić w bezpieczne miejsce, co jednak uczynić trudniej, albowiem rzadko gdzie znaleźć tyle umieszczenia, aby nawet porządkowe drzewo schronionem być mogło.

2. Miejsca do schowania drzewa (składy, także drewniki), powinny przedewszystkiem być suche i mieć odpowiedni przewiew. Dla tego dobrze jest, gdzie otwory lub okna znajdują się od strony wschodniej lub południowej. Drzewo zaś nie powinno być złożone na kupę, lecz tak aby ze wszystkich stron wolny przystęp powietrza miało; nie powinno zatem leżeć pod ścianami na gołej ziemi, ani stykać się ze sobą końcami. Przedzielić należy każdy gatunek drzewa suchymi kawałkami, i tak osobno deski, osobno blochy, osie, drągi itd. Należy także przekładać drzewo od czasu do czasu, aby się przekonać czy się nie psuje, i oddalić natychmiast nadpsute. Rozpękliny dobrze jest zasmarować kitem od okien, a na czoło drzewa można przybić deseczkę lub przylepić papier, aby nie pękało. Czoło u blochów można pociągnąć farbą olejną.

(Dalszy ciąg nastąpi)

Alexander Makowski et comp.

Nowa rosyjska pożyczka rs. 2 kop. 2¹/₉